

Z przewodnika „ciekawskiego” czytelnika

Akapit

Jest to ustęp, część tekstu różnej długości stanowiąca całość myślową. W druku akapit zaczyna się od nowej linijki, często z wcięciem. Słowo akapit pochodzi od łacińskiego zwrotu „a capite”, co znaczy „od głowy”, czyli „od początku”.

Alfabet

Zbiór liter wyrażających głoski danego języka. Litery są ułożone w ustalonym porządku. Termin pochodzi od dwu pierwszych liter alfabetu greckiego: alfa, beta. Alfabet polski powstał na podstawie alfabetu łacińskiego na przełomie XIII i XIV w. Od pierwowzoru różni się m.in. dodaniem znaku „ł”, znaków diakrytycznych nad literami „Ż”, „Ć” itd. oraz wężyków pod literami: „A”, „E”.

Antologia

Nie jest to bynajmniej „zbiór kwiatów”, chociaż w języku greckim właśnie to oznacza słowo „almanach”. Jest to bowiem wybór utworów literackich różnych autorów, dokonany według ustalonej myśli przewodniej.

Antykwariat

Nazwa pochodzi od łacińskiego słowa „antiquarius”, które oznacza człowieka zajmującego się rzeczami starożytnymi. Dlatego też księgarnię książek dawnych, wyczerpanych i używanych, starych nut, czasopism oraz ilustracji nazwano właśnie antykwariatem.

Atlas

Jest to zbiór map, planów, tabel, tablic dobranych tematycznie i opracowanych w postaci książki lub luźnego zestawu. Tekst słowny nie ma tutaj pierwszorzędного znaczenia, ale ograniczony jest do niezbędnego minimum.

Nazwę „atlas” wprowadził w XVI w. kartograf Merkator.

Autograf

Jest to własnoręczny podpis danej osoby.

Bestseller

Słowo to pochodzi od angielskiego „best” - najlepszy i „sell” - sprzedawać.

Bestseller jest to więc książka, która cieszy się dużym popytem, szybko rozchodzi się wśród czytelników, a w bibliotece długo trzeba czekać, aby móc ją wypożyczyć. Uwaga! To, że książka jest nazywana bestsellerem, nie znaczy, że jest wybitnym dziełem literackim.

Bestsellery literatury polskiej to: „Trylogia” i „W pustyni i w puszczy” Henryka Sienkiewicza. Jeśli chodzi o literaturę współczesną, bestsellerem jest niewątpliwie seria książek o Harrym Potterze.

Biały kruk

W ornitologii biały kruk to niezwykle rzadki okaz. (Czy w ogóle istnieje?). A jeśli chodzi o książkę - białego kruka? Jest to książka niezwykle rzadko spotykana i trudno dostępna. Na organizowanych przez antykwariaty aukcjach „białe kruki” osiąga ją nieraz niewiarygodnie wysokie ceny.

Bibliografia

Najprościej rzecz ujmując jest to spis książek, periodyków, artykułów z czasopism dotyczących określonego tematu.

Biblioteka

W ciągu wieków termin ten miał wiele różnych znaczeń. Dziś biblioteka to zbiór książek, a szerzej - instytucja, która gromadzi książki, czasopisma i inne dokumenty, przechowuje je w odpowiednich pomieszczeniach i udostępnia je czytelnikowi w różny sposób.

Copyright (czyt. kopyrajt) - słowo to oznacza po prostu „prawo przedruku”.

Umieszczane jest ono na odwrocie karty tytułowej książki wraz z nazwiskiem autora, nazwą wydawnictwa oraz rokiem wydania i oznacza, że nie wolno tego dzieła wydrukować bez zgody autora lub wydawnictwa.

Cyfry

Słowo pochodzi z języka arabskiego: sifr znaczy „zero”. Są to znaki służące do zapisywania liczb.

Cymelia

Słowo pochodzi od greckiego „keimelion”, które oznacza klejnot. Są to książki i rękopisy o charakterze zabytkowym, które są szczególnie cennymi skarbami kultury.

Czasopismo

Jest to periodyk, który ukazuje się w regularnych odstępach czasu, ale rzadziej niż gazety. Czasopisma to tygodniki, dwutygodniki, miesięczniki, kwartalniki, półroczniki i roczniki. Każde z czasopism posiada tytuł oraz tak zwaną „szatę graficzną”, czyli „wygląd”.

Dedykacja

Jest to tekst pisany ręcznie lub wydrukowany w książce, w którym autor, wydawca, drukarz ofiarowuje swoje dzieło jakiejś osobie, instytucji.

Ekslibris

Znak własnościowy danego egzemplarza książki, najczęściej ozdobny, wykonany w technice graficznej, z imieniem i nazwiskiem właściciela księgozbioru (lub np. stylizowanymi inicjałami) lub z nazwą instytucji. Typowy ekslibris jest małą zadrukowaną karteczką przyklejoną do wewnętrznej strony okładki. W prostszej formie może to być np. pieczętka.

Encyklopedia

Jest to dzieło zawierające artykuły dotyczące wszystkich dziedzin wiedzy (1) albo też ograniczone do jednej dziedziny, epoki lub terytorium (2)

1. encyklopedie ogólne lub powszechne, np.: „Wielka encyklopedia powszechna PWN”
2. encyklopedie specjalne, np.: „Encyklopedia wiedzy o książce”, „Mała encyklopedia kultury antycznej”

Artykuły w encyklopedii ułożone są w kolejności alfabetycznej lub według zagadnień.

Errata

Jest to kartka z wykazem pomyłek drukarza lub autora, zauważonych już po wydrukowaniu książki. Erratę drukuje się na osobnej kartce i wkleja do każdego egzemplarza książki.

Format książki

Wielkość książki, to znaczy jej wysokość i szerokość.

Format papieru

Jest to wymiar arkusza papieru ściśle określony, czyli znormalizowany przez Międzynarodową Organizację Normalizacyjną na początku XX w.

Gazeta

Jest to periodyk wydawany częściej niż raz w tygodniu. Jeśli ukazuje się codziennie lub dwa razy dziennie nazywany jest wtedy dziennikiem.

Indeks

Nazwa przejęta z łaciny ma swój odpowiednik polski w słowie skorowidz. Jest to spis pomocniczy umieszczony na końcu książki, rodzaj klucza, który ułatwia poszukiwanie różnych zagadnień w książce.

Inicjał

Jest to wyróżniona wielkością lub zdobieniem pierwsza litera w rękopisie lub w druku.

Inkaust

Tak nazywano atrament wyrabiany w starożytności z cieczy morskiego jamochłona - mątwy (nazywał się wtedy sepią) - albo z mieszaniny sadzy i gumy, albo z miedzi i galasu, czyli narośli na liściach dębu spowodowanej nadgryzaniem go przez owady galasówki. Ten ostatni sposób przejęło średniowiecze.

Kaligrafia

Jest to umiejętność wyraźnego, pięknego pisania.

Katalog biblioteczny

Jest najważniejszą pomocą w korzystaniu ze zbiorów bibliotecznych. Są to ułożone w pewnej ustalonej kolejności opisy poszczególnych książek i innych dokumentów, znajdujących się w bibliotece.

Korekta

Zanim w drukarni rozpocznie się drukowanie książki, gazety lub czasopisma, trzeba sprawdzić czy w przygotowanym tekście nie ma błędów. Pracownik zwany korektorem, czyta uważnie tekst i zaznacza zauważone błędy - te czynności nazywamy korektą.

Księgarnia

Jest to sklep, w którym można kupić książki, płyty, mapy, materiały piśmienne.

Mapa

Jest to rysunek powierzchni Ziemi przedstawiony w płaszczyźnie, w siatce południków i równoleżników, za pomocą umownych znaków, barw oraz linii i w pomniejszeniu, a więc w skali.

Obwoluta

Jest to okładka ochronna książki lub koszulka; służy ochronie i ozdobie.

Wytwarza się ja przeważnie z grubszego papieru, często lakierowanego i drukuje zwykle w kilku kolorach według projektu artysty grafika.

Papier

Jest to produkt powstały w wyniku sprasowania osadzonej na sicie odwodnionej masy papierniczej.

Papirus

Trzcina ta porastająca przed tysiącami lat deltę Nilu służyła Egipcjanom za pożywienie i opał, wyrabiano z niej lekarstwa, tkano ubrania, żagle, pleciono maty i liny, a wreszcie produkowano wspaniały materiał pisarski i to co najmniej 3 tysiące lat przed naszą erą.

Trójkątna łodyga trzciny papirusowej wyrastającej do 4, 5 metra wysokości miała w dolnej części grubość męskiego ramienia. Włóknisty rdzeń tej właśnie części rozdzielano igłą na jak najcieńsze i najszersze paski. Układano je jeden obok drugiego na desce, następnie przykrywano warstwą poprzecznie ułożonych krótszych pasków, polewano wodą z Nilu i pobijano płaskim kamieniem. Lepki sok wyciskany w ten sposób z trzciny sklejał obie warstwy w jedną, która po wysuszeniu na słońcu wymagała tylko wygładzenia, najlepiej kością słoniową, i była gotowa do zapisywania.

Pergamin

Jest to materiał pisarski wyrabiany ze skóry zwierzęcej.

Pismo

Jest to zbiór znaków symbolicznych, obrazkowych, wyrazowych, sylabowych i alfabetycznych, który pozwala na widzialne przedstawienie mowy.

Rozwój pisma odbywał się bardzo powoli i dzielimy go na pięć etapów:

1. Znaki symboliczne: peruwiańscy Inkowie „zapisywali” wiadomości systemem „kipu” wiążąc węzły na cienkich sznurkach przymocowanych do grubszego sznura. Kolor sznurków, ich długość, odległość, kształt miały konkretne znaczenie. System „kipu” do dziś nie został odczytany.
1. Pismo obrazkowe (piktograficzne). Do dziś posługują się nim Eskimosi. Są to obrazki przedstawiające poszczególne przedmioty, ludzi, zwierzęta itd. Wadą tego systemu jest to, że jeden obrazek może przedstawiać różne rzeczy. Pismo piktograficzne jest zatem mało precyzyjne. Z piktogramów wywodzą się egipskie hieroglify oraz pismo chińskie.
2. Pismo wyrazowe.
3. Pismo sylabowe.
4. Pismo alfabetyczne - jest jedna z najważniejszych zdobyczy cywilizacji. Wymyśli je Fenicjanie około 1000 lat przed naszą erą. Udoskonalili je Grecy. Do dziś istnieją na świecie języki, które nie mają swojego pisma..

Przypis

W tekście dzieła natrafiamy niekiedy na rzadko spotykane wyrazy, nazwy pochodzące z języków obcych, mniej znane nazwiska, daty, fakty - wymagają one niekiedy dodatkowych objaśnień. Aby nie przerywać tekstu tymi objaśnieniami, podaje się je w przypisach i umieszcza poza właściwą treścią, najczęściej u dołu strony, czasem na końcu rozdziału lub książki.

Pseudonim

Autor dzieła nie zawsze podaje swoje prawdziwe nazwisko, często z różnych względów ukrywa się pod zmyśloną nazwą, czyli pseudonimem. Zwróćcie uwagę, że osoby redagujące notatki do „Ligotki” również posiadają pseudonimy.

Słownik

Jest to zbiór wyrazów ułożony alfabetycznie. Najbardziej znane są słowniki językowe. Zawierają wyrazy występujące w danym języku, objaśnienia ich znaczenia oraz przykłady użycia w zdaniach.

Opracowano na podstawie: „ O książce”, Wrocław 1987

Oprac. mgr G. Szelaq